

KRABAT

NØGLEN TIL FORTIDEN

ARTERNES OPRUSTNING

PERNILLE VAN DIJK

MAZAN

KAITOA

MARTHA

INCAS

PERNILLE VAN DIJK

NØGLEN
TIL FORTIDEN

ARTERNES OPRUSTNING

KAPITEL 1

MARTHA

”**H**vad tror du, de vil?” hviskede Incas uroligt. Hans blik flakkede som snefnug i stormvejr mellem mig, nøglen og den lille flok dyr omkring os. Der var en mammut, en rødbrun havmink, en elg med enormt gevir og en sort og hvid labradorand. De så alle på Incas, som om de ventede på noget. Incas vaklede nervøst på den gren, vi sad på.

Jeg flyttede rastløst på mig og svarede ikke på hans spørgsmål. Jeg var stadig i chok over, at Mazan havde tildelt Incas nøglen. Incas var en sød fugl og en god ven, men han var også hjælpeløs og bange og havde hele tiden brug for en til at fortælle ham, hvad han skulle sige, mene og gøre. Hvorfor havde Mazan givet nøglen til ham, når mere egnede dyr var til rådighed? Når *jeg* var til rådighed? Jeg huskede, hvad Mazan havde sagt:

Du er et flokdyr. Du kan flyve.

Der var vel to eller tre hundrede fugle i Incas' flok. Min flok talte millioner. Desuden kunne jeg flyve både hurtigere og mere sikkert

end Incas. Incas var skabt til at bo i en skov. Jeg var skabt til at være på farten. Hvorfor i alverden havde jeg ikke fået Nordamerikas nøgle? Hvorfor havde Incas fået den? Incas og jeg havde været venner i over hundrede somre, men det lå usagt mellem os, at jeg var bedre end ham. Og det havde vi begge haft det fint med, indtil Mazan kom og ødelagde det hele. Jeg ville være blevet mindre oprevet, hvis nøglen var gået til en helt tredje.

”Martha?” kaldte Incas.

Det gik op for mig, at han havde ventet på et svar, mens tankerne fløj rundt i mit hoved. Han nussede mig lidt med næbbet, og jeg bekæmpede en trang til at skubbe ham væk.

”Er der noget galt?” spurgte han uroligt.

Jeg så på ham. Han så tilbage med det samme blik som altid, bange men tillidsfuldt. Det gav mig en ubehagelig følelse af, at han var den samme som før, og at det var mig, der havde forandret mig.

”Nej,” mumlede jeg.

Jeg kunne selv høre, hvor lidt overbevisende jeg lød, men Incas var for ansændt til at lægge mærke til det. Jeg så rundt på dyrene. Ingen af dem tog notits af mig.

”Kan vi hjælpe jer?” spurgte jeg ud i luften.

Alle rettede øjnene mod mig.

”Lad os se tingesten,” bad mammutten og rakte sin enorme snabel op mod os.

Det gav et sæt i Incas, men han rakte lydigt nøglen frem. Mammутten tog imod den og vendte og drejede den nysgerrigt. Elgen stak mulen hen for at se nærmere, og labradoranden gik på vingerne. Han prøvede at lande på en af mammuttens stødtænder, men hans svømmefødder gjorde det umuligt. I stedet holdt han sig i luften lige ud for nøglen for at få det hele med.

”Undskyld mig,” sagde havminken spidst nede fra jorden. ”Vi er nogle, der ikke kan se noget.”

Mammутten drejede hovedet og havde nær fejlet Incas og mig ned fra træet med en stødtand.

”Åh, undskyld,” sagde han og sænkede nøglen ned i jordhøjde.

Anden slog sig lettet ned i græsset. Alle dyrene samlede sig omkring nøglen og studerede den indgående. Det irriterede mig lidt. Lige nu var den vel ikke særlig interessant. Når man ikke brugte den, lignede den bare enhver anden mennesketing. Unaturlig og grim.

Som om hun havde læst mine tanker, så havminken op på Incas og spurgte:

”Må vi ikke se dig bruge den?”

Incas var ellers begyndt at slappe af nu, hvor opmærksomheden ikke længere var på ham. Han spændte kroppen igen, men svarede.

”Jo ... jo, selvfølgelig.”

Mammутten rakte Incas nøglen. Han lettede fra busken og

spredte vingerne, så han kunne dale elegant ned på jorden. Dyrene gjorde plads for ham, som var han deres leder. Incas rystede fjerene på en meget umajestætisk måde. Langsomt satte han nøglen fast i luften og gav slip. Nøglen blev hængende, som vi havde set den gøre i laboratoriet på Jorden. Der lød overraskede udbrud fra de andre dyr.

”Sahara,” sagde Incas og drejede nøglen.

De overraskede udbrud blev til forskrækkede gisp og skrig, da blå ild spredte sig. Incas, anden og havminken, som sad lige ved portalen, sprang tilbage. Fjer og pels rejste sig.

”Se!” råbte havminken. ”Sand!”

’Sand’ var en meget passende beskrivelse af det landskab, der dukkede op i den blå, gnistrende ring. Uendelige, enorme, gulbrune sandbanker åbenbarede sig for vores øjne. En tør, varm vind susede gennem portalen og legede med mine fjer.

”Mazan fandt ud af, hvordan man gør portalen større,” mumlede Incas og drejede nøglen nogle flere omgange. Portalen voksede sig mange vingelængder bredere. ”I må godt prøve at gå igennem, hvis I vil.”

Han så overrasket ud, da dyrene adlød. Jeg fulgte også efter. Vi gik eller fløj igennem portalen og befandt os i ørkenen. Jeg så mig utilfreds omkring. Der var hverken mennesker eller dyr at se nogen steder, hvilket ikke var så underligt. Her var hverken mad eller

vand, og vinden hvirvlede ubarmhjertigt sandet op i vores munde og øjne. Jeg kneb øjnene næsten helt sammen og prøvede forgæves at spytte sandet ud. Hver gang jeg åbnede næbbet, fik jeg bare mere sand i det. De skarpe korn gjorde ondt i øjnene. Det var det mest ugæstfrie sted, jeg nogensinde havde set. Jeg var glad for, at vi ikke skulle blive her.

Incas drejede nøglen. Portalen begyndte at lukke sig. Jeg satte mig ved siden af ham.

”Husk ikke at lukke helt,” sagde jeg. ”Så bliver de andre suget tilbage igen.”

”Det fandt Mazan også en løsning på,” svarede Incas. ”Se.”

Portalen var helt lukket nu. Nøglen sad stadig i luften, lige så tydelig at se på som Incas. De andre dyr stod stadig ved siden af os uden at flytte sig af stedet.

”Man kan godt lukke, men man er nødt til at lade nøglen blive siddende i luften, når man er på Jorden,” forklarede Incas. ”Ellers bliver dem, der ikke er levende, suget tilbage.”

Incas tog fat om nøglen.

”Labrador,” sagde han og drejede den igen.

Portalen åbnede sig igen. Denne gang var landskabet langt mere indbydende: en smuk fjord med høje, granklædte bjerge og et let bølgende hav. Vinden var frisk og kaldte på en rask flyvetur.

”Hey!” udbrød labradoranden. ”Det ligner jo mit hjem!”

Incas blinkede genert.

”Jeg tænkte, I gerne ville slippe for at fjernflytte.”

Sikke han viste sig. Nu, hvor vi var levende, var Incas og jeg afhængige af nøglen for at komme hjem, men de andre? Det var højlys dag, så der var ikke noget i vejen for, at de kunne fjernflytte hjem. Så udmattende var det da heller ikke.

En for en hjalp Incas de andre dyr til deres hjemsteder i de uddødes verden. Jeg havde efterladt min flok sammen med Incas', så jeg blev i ørkenen og fløj målløst frem og tilbage. Endelig åbnede Incas portalen for sidste gang. En frisk, grøn steppe dukkede op dækket af blomster i alle regnbuens farver. En bred flod rislede forbi lige ved siden af den åbne portal. Nåletræer, træbregner og tempeltræer stod langs med den, og små mangrover stod i vandet. Et stykke fra floden var der ingen træer, kun buske og blomster.

Jeg genkendte stedet. Det var Incas' hjem. Selvom han havde boet et helt andet sted i sin tid på Jorden, havde han efter nogle somre i de uddødes verden slået sig ned her, da mange af hans artsfæller boede samme sted.

”Det gik da fint,” sagde Incas.

Jeg for sammen. Jeg havde ikke bemærket, at han var lettet fra jorden og nu svævede lige ved siden af mig.

”Jeg troede ikke, jeg kunne finde ud af at være nøglevogter,” betroede han mig. ”Men indtil videre går det da meget godt, ikke?”

Jeg gav ham ikke den kompliment, han åbenlyst fiskede efter.
Jeg havde fået en idé.

”Hvis du ikke vil have den, kan du give den til mig.”

Incas lo bare.

”Jeg troede faktisk, at Mazan ville give den til dig.”

Jeg lo ikke med.

”Jeg mente det alvorligt.”

Incas' latter hørte op. Han stirrede på mig. Hans klo lukkede sig
langsomt om nøglen.

”Nej,” hviskede han.

”Hvad?” udbrød jeg forvirret.

Incas' øjne var urolige.

”Måske skulle vi sætte os ned og ...” Hans stemme døde hen,
usikker på hvad den skulle sige.

Vi slog os ned på en gren i et tempeltræ og så på hinanden.
Det lignede ingen af os at sidde så stille. Vi ventede begge på, at
den anden skulle begynde. Vi forventede begge en forklaring. Jeg
forstod ingenting. Min idé var god. Hvis Incas overdrog nøglen til
mig, ville alt være ved det gamle. Kunne han ikke se det?

”Hvorfor?” spurgte jeg ham.

”Mazan gav *mig* den,” insisterede Incas. Hans stemme nægtede
at stige til mere end en hvisken. ”Han ville have, at jeg skulle være
nøglevogter. Jeg forstår det ikke, men jeg er nødt til at gøre, hvad
han siger.”

”Det handler ikke om Mazan!” udbrød jeg og stirrede ham ind i øjnene. ”Det er dig, der ikke vil give mig den nøgle!”

”Hvorfor skal du have alting?”

Incas’ stemme var knapt hørlig, men den var der. Den Incas, jeg kendte, ville have tiet stille for længst.

”Fordi jeg er større, stærkere og hurtigere end dig!” sagde jeg højt og svingede næbbet i en cirkel foran Incas’ ansigt.

Hans øjne var bange, men han trak sig ikke tilbage.

”Men ikke bedre,” hviskede han stædigt.

”Jo, jeg er!” vrissede jeg.

Incas krympede sig. En del af mig fortrød mine hårde ord, men jeg var for rasende til at tage mig af det.

”Du kan flyve din egen himmel,” sagde jeg koldt. ”Jeg finder min egen flok.”

Jeg satte af fra grenen så hårdt, jeg kunne, og lagde alle kræfter i mine vingeslag. På få sekunder var jeg over floden og på vej væk.

”Martha!” kaldte Incas fortvivlet efter mig.

Jeg så mig ikke tilbage. Jeg vidste ikke, om Incas fulgte efter mig eller ej, og jeg havde ikke lyst til at vide det. Jeg fløj hastigt videre, fast besluttet på at gøre afstanden mellem os så stor som mulig. Nøglen kunne åbne en portal til Jorden, men den havde også skabt en stor kløft mellem mig og min ældste ven. En kløft, ingen af os kunne flyve over.

KAPITEL 2

MARTHA

Jeg så ikke Incas de næste fem sol-over-himlen, selvom jeg blev i hans område. Jeg ledte stædigt efter min flok. De måtte være taget bort, fordi de ikke ventede mig tilbage så hurtigt. Jeg var ikke urolig for dem, men jeg følte mig ensom. Solene-over-himlen var lange, og solene-under-himlen var stille. Jeg havde ingen at tale med.

Den femte sol-over-himlen overvejede jeg alligevel at finde Incas og gøre endnu et forsøg på at overtale ham til at give mig nøglen. Så fik jeg øje på noget, der fik mig til at glemme alt om de følelser, jeg ikke ville tænke på. Langt borte, helt ude, hvor det grønne hav af græs rørte himlen, bevægede to skikkelser sig mod mig. Det var ikke dyr, for de havde kun pels på hovedet, og de havde tøj på. *Mennesker.*

Jeg kogte stadig af raseri efter mit skænderi med Incas. Derfor var det ikke svært at skubbe al min vrede over på de to fjerne skikkelser, hvis fødder slog græsset til jorden og rev blomsternes stængler over.

Ville de nu angribe her også? Mit hjerte hamrede hårdt som den vind, der rev i mine vinger. Jeg kunne mærke det buldre mod mit brystben, og jeg var tvunget til at sætte farten lidt ned.

Tag dig sammen, sagde jeg strengt til mig selv. Fokuser. Der er mennesker i de uddødes verden, og du bliver nødt til at finde ud af, hvad de har for.

Men det vidste jeg allerede.

Nøglen. De ville have fat i Nordamerikas nøgle.

På en eller anden måde måtte de have sporet den. Måske vidste de ligefrem, at Incas havde den – og de var kommet efter den. Jeg standsede op midt i luften, usikker på hvad jeg skulle stille op.

Jeg burde selvfølgelig advare Incas. Det ville en god ven gøre. Men vi var uvenner, ikke engang på talefod, og jeg brød mig ikke om at skulle se ham i øjnene. Han havde allerede afslået min hjælp, så hvorfor skulle jeg tilbyde den nu? Det var meget bedre at lade tingene ske. Menneskene ville stjæle nøglen, og Mazan ville se, at Incas var komplet uegnet til at passe på den. Incas ville se, at han skyldte mig en undskyldning.

Men hvis det skete, ville vi miste muligheden for at angribe i Nordamerika. Der var også spørgsmålet om, hvad Mazan ville gøre, når han fandt ud af det. Han var ikke typen, der bed hovedet af andre med ord. Han foretrak at bruge råstyrke. Jeg skælvede. Uanset hvor vred jeg var på Incas, ønskede jeg ikke, at han skulle

mærke Mazans vrede. Mine vinger baskede langsomt uden, at jeg kom en tomme fremad. Menneskene kom nærmere. Jeg tænkte lidt og tog en beslutning om, hvad jeg ville gøre. Hvad jeg var nødt til at gøre.

Jeg vendte rundt og fløj tilbage, så hurtigt jeg kunne. Jeg kunne ikke advare Incas, og jeg kunne ikke lade nøglen blive stjålet. Der var kun en ting at gøre: Jeg måtte tage nøglen selv. På den måde ville den være i sikkerhed for menneskene. Tilbage ved floden satte jeg farten ned og slog mig ned i et træ, mens jeg overvejede mine muligheder. Incas ville ikke give nøglen fra sig frivilligt. Jeg måtte vente tålmodigt, til han lagde den fra sig, og derefter slå til. Hurtigt hen, fat i nøglen, væk. Med lidt held ville Incas ikke opdage det. Jeg kastede et blik omkring mig. Der var ingen at se. Hurtig som lynet susede jeg over til det næste træ. Herfra kunne jeg se det store tempeltræ, Incas og jeg havde siddet i. Grenen var tom. Hvor var han nu?

Langsomt og forsigtigt fløj jeg fra træ til træ, mens jeg hele tiden lyttede intenst. Mit hoved drejede rastløst fra side til side i håb om at opfange et glimt af bevægelse. Jeg nåede et godt stykke ned ad floden uden at se skyggen af grønne fjer mellem træernes blade. Jeg sukkede frustreret og slog mig ned på en gren. Det hastede. Menneskene havde ganske vist været langt væk, og de kunne ikke gå så hurtigt, som jeg kunne flyve, men de kom nærmere og nærmere.

Hvis jeg ikke snart fandt Incas og nøglen, ville de nå frem til den først. Hvis bare ...

En strålende grøn fugl med gult hoved strøg forbi mit træ uden at se til hverken højre eller venstre. En fugl med en blå nøgle i den ene klo.

”Incas!”

Et kort øjeblik troede jeg, det var mig selv, der havde råbt. Men stemmen var ikke min. En anden carolinaparakit sad højere oppe i samme træ som mig. Hun var lidt mindre end Incas, men ellers helt magen til. Der var stjerner og gensynsglæde i hendes sorte øjne, da hun så på Incas. Jeg genkendte hende straks. Det var Lady Jane, Incas’ mage. Hendes fjer var glatte og skinnende, og hun var yndefuld og elegant. Incas så på hende, som en flintesten ville se på en diamant. Han havde aldrig forstået, at et for ham så fantastisk væsen havde valgt ham som mage. Det hang nok sammen med, at han var den sidste han af sin art på Jorden, men det havde jeg nu aldrig fortalt ham. Det måtte også siges til Ladys forsvar, at hun havde ment det alvorligt. Hendes troskab havde aldrig svigtet. Dengang på Jorden havde Incas været sønderknust, da Lady døde. Han levede kun nogle få måneder længere end hende. Jeg havde allerede befundet mig i de uddødes verden i flere somre på det tidspunkt, men Incas elskede at fortælle mig historien. Han var overbevist om, at han døde af sorg og fandt det meget romantisk.

Incas sluttede sig til Lady i træet. Jeg trykkede mig mod stammen. Heldigvis havde de to kun øje for hinanden. Incas' hoved drejede genert, som om han var bange for at røre sin egen mave. Lady trykkede sig ind til ham.

”Hej, skat,” mumlede hun. Hendes stemme var sløret, fordi hun nulrede Incas' nakke, mens hun talte.

”Min elskede,” sagde Incas stille og begyndte også at ordne hendes fjer, selvom de allerede sad perfekt.

Jeg begyndte at frygte, at de ville blive ved med det sukkersøde vrøvl i lang tid, men nu så Lady på den skinnende nøgle i Incas' klo.

”Er du nødt til at tage den med overalt?”

”Den tingest er det største problem i mit efterliv,” sukkede Incas. ”Men samtidig min næststørste stolthed.” Han puffede ømt Ladys hoved.

Lady kurrede kærligt.

Jeg snerpede irriteret næbbet sammen.

Der gik en rum tid, hvor Incas og Lady nussede, kyssede eller hviskede søde ord til hinanden. Jeg modstod fristelsen til at flyve fra gren til gren for at få afløb for min frustration. De ville bare høre mig. Hele tiden trykkede jeg mig mod træstammen og prøvede at falde i et med de gule blade omkring mig, men ingen af de to fugle interesserede sig det mindste for deres omgivelser.

”Skal vi flyve en tur?” hviskede Lady til sidst.

Incas nussede hende kærligt.

”Jo, hvorfor ikke?” Han så længe på nøglen. ”Den er faktisk lidt tung at slæbe rundt på. Tror du, jeg kan lade den blive her?”

Lady så sig omkring. Jeg dukkede hovedet.

”Jo, hvorfor ikke?” sagde hun. ”Her er jo ingen.”

Incas stoppede omhyggeligt nøglen ind i et hul i træstammen, hvorefter han og Lady lettede. Mit næb stod åbent af forbløffelse, mens jeg så dem svæve væk. Jeg havde ikke regnet med, at det ville gå så let. Hvis jeg havde følt nogen form for dårlig samvittighed, var den væk nu. Jeg havde haft ret. Incas var ikke egnet til at passe på nøglen. Hvad lignede det bare at lægge den i det første og bedste træ uden at se efter, om der var fjender i nærheden? Det var rent held, at menneskene var så langt borte.

Jeg fløj op, hvor Incas og Lady havde siddet. Det var ikke svært at få nøglen ud af træet, men det tog lang tid, fordi jeg hele tiden så mig omkring. Mit hjerte hamrede. Incas, Lady og deres flok kunne komme tilbage hvert øjeblik. Og hvor var menneskene? Mit hoved drejede fra side til side, mens jeg skælvede af ophidselse. Men til sidst sad jeg med nøglen i min klo. Jeg gav mig ikke tid til at beundre den. Et hop, et brus af vinger, og jeg var på farten. Væk, væk, væk. Hele tiden forventede jeg at høre råb bag mig, men intet skete. Til sidst var jeg så langt væk, at jeg var sikker på at have klaret det.

Blæsten var taget til, og skyer var begyndt at samle sig i horisonten på den svimlende blå himmel. Ud af øjenkrogen opfangede jeg en livlig, bølgende formation af bevægelse. Det var min flok!

Jeg havde endelig fundet dem. Jeg skiftede retning og fløj mod dem med tophastighed. Vinden hylede stadig. Jeg måtte skynde mig. Storme var ikke til at spøge med og slet ikke i Incas' rige på denne tid af året. Jeg kastede et blik bagud. Menneskene var næsten nået hen til floden. Hvad tænkte de dog på? Træerne ville ikke yde dem nogen særlig beskyttelse i en orkan, og floden ville gå over sine bredder og oversvømme området. Kunne de slet ikke fornemme, hvad naturen fortalte? Der var en truende stemning i luften.

For alle, der kunne flyve, krybe eller gå, gjaldt det om at komme væk, mens resten af naturen ventede.

DYRELEKSIKON

Caribisk munkesæl

Latinsk navn: *Monachus tropicalis*

Længde: 2,4 meter, hannen størst

Vægt: 170-270 kg

Uddød: ca. 1952

Den caribiske munkesæl havde en lang, robust krop med grå/brun pels. Det runde hoved havde en bred mule og store øjne, der sad langt fra hinanden. Store hudfolder på halsen mindede om en munks klædedragt, hvilket gav sælen sit navn. Hannen var større end hunnen, men ellers lignede de to køn hinanden meget.

Den caribiske munkesæl levede i Caribien, den Mexicanske Golf og det vestlige Atlanterhav. Den holdt af isolerede sandstrande på små, øde øer. De fleste sæler levede i flokke på 20-40 dyr, men nogle flokke var større og kunne tælle flere hundrede.

Som de fleste sæler, var den caribiske munkesæl temmelig klodset på landjorden, men yndefuld i vandet. Sælerne var ikke farlige for mennesker, men tværtimod fredelige og nysgerrige. De levede af fisk, blæksprutter og krebsdyr. Ungerne, som regel kun en pr. hun, blev født året rundt, men yngletiden toppede i december. Hajer var sælernes eneste naturlige fjender.

I begyndelsen af 1800-tallet blev den caribiske munkesæl jaget på grund af olien i deres spæk, som blandt andet blev brugt til at smøre maskinerne i sukkerplantager. Omkring 1850 blev det umuligt at jage sælerne, fordi der var alt for få tilbage. Mennesker gav dog stadig sælerne problemer. De blev stærkt forstyrret af aktivitet på deres engang så rolige øer, og mennesker fiskede i revene. Uden fisk døde mange sæler af sult, og dem der overlevede fik ingen unger. Det vides ikke, præcis hvornår den caribiske munkesæl uddøde, men den blev sidst set ved Seranilla Bank i 1952.

Der blev ikke gjort noget for at redde den caribiske munkesæl.

Da den endelig blev sat på listen over truede arter i 1967, var den formentlig allerede uddød.

Navnet Leo er inspireret af den caribiske munkesæls latinske navn, *Neomonachus tropicalis*. Da Neo er navnet på hovedpersonen i *The Matrix* blev sælens navn ændret til Leo.

Carolinaparakit

Latinsk navn: *Conuropsis carolinensis*

Længde: ca. 33 cm, hannen størst

Vingefang: 53-58 cm

Vægt: ca. 100 g

Uddød: 1918

Carolinaparakitten var grøn på det meste af kroppen og havde et gult hoved med orange pande og ansigt. Fjerdragten var ens hos begge køn, men hannen var en smule større.

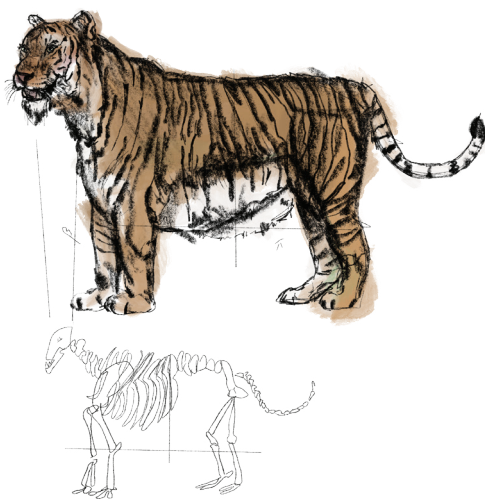
Carolinaparakitten var den papegøje, der levede længst mod nord. Trods navnet var den mere almindelig i Florida end i Carolinastaterne, selvom dens udbredelse strakte sig over store dele af USA's østkyst. Carolinaparakitten holdt af skove i vådområder langs med floder eller i sumpe, gerne med en masse hule træer, hvor de kunne sove og bygge reder. De levede i store flokke på 200-300 fugle og var mest aktive tidligt om morgenen og om aftenen. Man var ikke i tvivl, hvis der var en flok i nærheden, for fuglene var meget sociale og snakkede højlydt sammen. Carolinaparakitter gik ikke på træk, men havde store territorier, som de fløj rundt i. Den levede af frø og frugter og var særlig kendt for at spise brodfrø, som ellers er giftig. Efter at carolinaparakitten uddøde bredte planten sig enormt. Fuglene blev sammen med deres mager hele livet. Om foråret fik de 2-5 unger.

Carolinaparakitten uddøde af flere årsager. De skove, de levede i, blev fældet, de blev jaget for deres fjer og fordi de spiste menneskers afgrøder, og deres hule træer blev overtaget af honningbier, som mennesker havde indført fra Europa. Det vides ikke, hvorfor de

allersidste carolinaparakitter forsvandt fra naturen, men sygdom kan være en mulighed.

Incas var virkelig navnet på den sidste carolinaparakit, som levede i fangenskab sammen med sin mage, Lady Jane, og Martha, den sidste vandredue.

Kaspisk tiger

Latinsk navn: *Panthera tigris virgata*

Længde: 2,4-2,9 meter, hannen størst

Vægt: 170-240 kg

Uddød: 1970'erne

Den kaspiske tiger var en af verdens største katte, og dens lange ben og muskuløse krop fik den til at virke endnu større end den egentlig var. Dens pels varierede meget i farven, men var generelt lysere end nulevende tigres. Deres striber var mere brune end sorte og ganske smalle. Pelsfarven varierede ikke han og hun imellem, men hannerne var meget større.

Som navnet antyder levede den kaspiske tiger omkring det Kaspiske Hav, men den havde en vid udbredelse og fandtes i spredte områder fra Kina til Mellemøsten. Den levede i ret tørre områder og holdt sig derfor gerne i nærheden af floder og søer. Den foretrak at bo steder med masser af store hovdyr som vildsvin og hjorte, som den kunne jage og spise. Tigrene havde store territorier og fulgte deres byttedyr omkring, når de vandrede.

Den kaspiske tiger havde ingen naturlige fjender. Mennesker ødelagde dens leveområder og jagede både den og dens byttedyr. Selvom den kaspiske tiger blev fredet i flere af de lande den levede i, blev den jaget alligevel. Det vides ikke med sikkerhed, præcis hvornår den sidste døde.

Mazan er opkaldt efter Mazandaran, en provins i Iran, hvor den kaspiske tiger engang levede.

Koalalemur

Latinsk navn: Megaladapis edwardsi

Længde: 1,3-1,5 meter

Vægt: 50-75 kg

Uddød: ca. 1300-tallet

Koalalemuren var meget større end nogen nulevende lemur. Den var en kraftigt bygget primat med lange arme, endda længere end benene. Fødderne og anklerne var ikke særligt fleksible, hvilket gjorde koalalemuren dårlig til at gå på jorden, men god til at klatre i træer. Den var dog for tung og langsom til at svinge sig rundt, som andre lemurer gør. Koalalemuren havde desuden øjnene siddende på siden af hovedet, hvilket adskiller den fra alle andre primater.

Koalalemuren levede, som alle andre lemurer, kun på Madagaskar. Den opholdt sig hovedsagelig i træerne, gerne nogen med tætte blade. Trods sine uhyggelige hjørnetænder var koalalemuren planteæder. Den havde blot brug for stærke tænder, fordi bladene i dens yndlingstræer var meget seje. Koalalemuren levede i mindre grupper og var aktiv om dagen. Desuden formerede de sig kun nogle få uger om året, så der blev ikke født mange unger.

Koalalemurens levevis gjorde livet svært for den, da mennesker ankom til Madagaskar for over 2000 år siden. Menneskene brændte skovene ned og ryddede planterne væk for at gøre plads til marker. Koalalemurens langsomme bevægelser gjorde den sårbar overfor både selve menneskene og deres skovbrande, og da skovene blev til græsmarker, havde den ingen steder at finde føde. Da den fik så få unger kunne den ikke kompensere for dem der døde. De sidste koalalemurer forsvandt engang i middelalderen, men det vides ikke præcis hvornår.

Malas navn kommer af det engelske malagasy, som betyder 'fra Madagaskar'.

Pungulv

Latinsk navn: Thylacinus cynocephalus

Længde: 100-130 cm, hannen lidt større

Højde: 60 cm

Vægt: 20-30 kg

Uddød: 1936

Pungulven bliver også kaldt tasmansk tiger, men egentlig er begge navne misvisende. Mennesker er tættere beslægtet med hvaler end pungulven var med ulve og tigre. Selvom de ikke er i nær familie lignede pungulven en halvstor, brun hund med 15-20 sorte striber på ryggen. Hver eneste pungulv havde sit eget personlige sribemønster. Modsat de fleste pungdyr havde både han-og

hunpungulven en pung. Kæberne kunne gabe meget højt for et pattedyr, helt op til 80 grader.

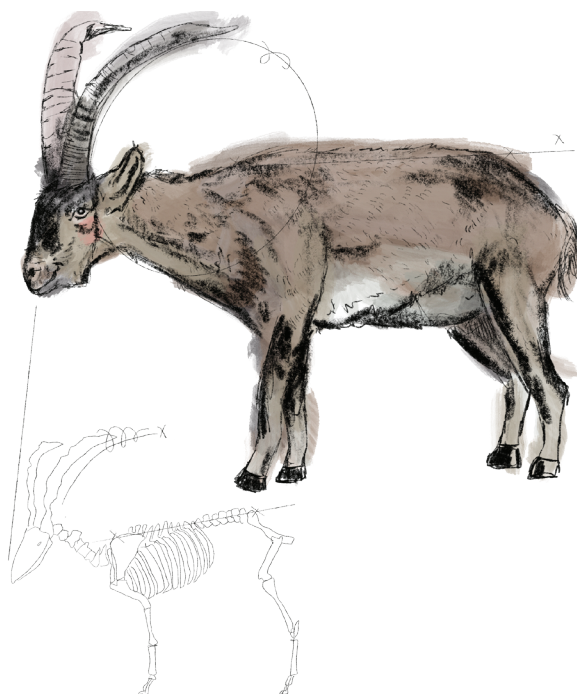
Pungulven levede oprindeligt i hele Australien og på Ny Guinea. Den foretrak eukalyptusskove, vådområder og græsmarker, og på Tasmanien levede den i skovene og på hederne. Den levede i flokke og havde store territorier, hvor den gik på jagt. Pungulven var nataktiv og sov i skoven om dagen for så at gå ud i det åbne land og jage, når det blev mørkt. Den var ikke en hurtig jæger, men den var meget udholdende. Det er uklart, hvor store byttedyr den kunne tage. Nogle mener, at den kunne nedlægge kænguruer og emuer, andre mener, at den gik efter bytte mindre end sig selv. Pungulven yngede året rundt og fik to-fire hvalpe, som moren bar rundt i sin pung.

Pungulven var øverst i fødekæden og havde ingen naturlige fjender. Dingoen, som blev indført til Australien af aboriginerne, var med til at udrydde pungulven i det meste af Australien, men det var fordi de konkurrerede om byttedyrene. Da menneskebefolkningen voksede fik pungulven det svært, og den uddøde på Ny Guinea og det meste af Australien for omkring 3000 år siden. Den overlevede dog i første omgang på Tasmanien. Her var flere ting skyld i dens uddøen. Pungulven fik skylden for at angribe menneskers får,

hvilket fik folk til at jage den intensivt. Sygdom var også en vigtig faktor.

Benjamin er det navn, der populært forbindes med den sidste pungulv. Det er faktisk usikkert om han virkelig havde et navn eller om det er en myte.

Pyrenæisk stenbuk

Latinsk navn: Capra pyrenaica pyrenaica

Længde: ca. 150 cm, hannen størst

Højde: 75 cm

Vægt: 60-70 kg

Uddød: 2000

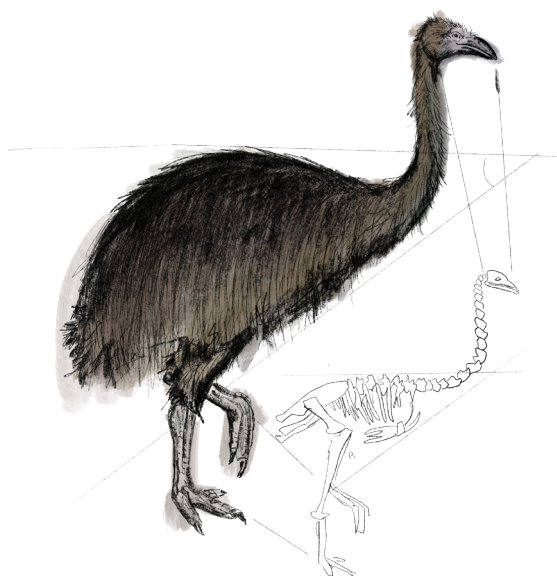
Den pyrenæiske stebuk var en underart af den nulevende spanske stebuk. Dens udseende varierede afhængigt af køn og årstid. Om sommeren havde hannen lang, sort pels på maven, forbenene og panden og kort, gråbrun pels på resten af kroppen. Om vinteren havde han en tykkere og mere grå pels over hele kroppen. Han havde store, tykke, krogede horn året rundt. Hunnens pels var ensfarvet, kort og brun om sommeren og lang og grå om vinteren. Hunnen havde korte, cylinderformede horn.

Den pyrenæiske stebuk levede i de Kantabriske bjerge og i Pyrenæerne. Om sommeren levede hanner og hunner hver for sig højt oppe i bjergene. Hunnerne gik sammen i flokke på 10-20 dyr, mens hannernes flokke var mindre, omkring 6-8 dyr. Om vinteren levede hanner og hunner sammen nede i dalene, hvor der ikke lå sne. De levede af græs og urter. Kiddene, som regel kun et af gangen, blev født sidst på foråret.

Den pyrenæiske stenbuk var engang meget almindelig, men i løbet af 18- og 1900-tallet faldt antallet af dyr voldsomt. Dyrene forsvandt dels på grund af jagt, dels fordi mennesker begyndte at holde husdyr i deres leveområder, og der var ikke føde nok til alle.

Celia er virkelig navnet på den sidste pyrenæiske stenbuk. Hun blev klonet nogle år efter sin død. Klonen blev født levende, men døde hurtigt. Den pyrenæiske stenbuk blev dermed den første art, der er uddød to gange.

Sydøens kæmpemoa

Latinsk navn: Dinornis robustus

Længde: 3,6 meter, hunnen størst

Vægt: 230 kg

Uddød: ca. 1400-tallet

Sydøens kæmpemoa er, så vidt man ved, den højeste fugl der nogensinde har levet. Hunnen kunne nå blade 3,6 meter oppe. Moaen hævede kun hovedet, når den spiste. Når den gik, stak den hovedet fremad og ikke opad. Modsat andre fugle havde moaen ingen vinger. Kroppen var dækket af rødbrune fjer, mens hovedet, det øverste af halsen og det nederste af benene var nøgne. Fødderne var store og kraftige. Hunnen var godt halvanden gang højere end hannen og op til tre gange tungere.

Sydøens kæmpemoa levede i New Zealand på de lavest liggende dele af sydøen. Den havde en vid udbredelse og fandtes både i skovene, ved kysterne og på græsmarker. Moaen var planteæder og havde en bred smag. Den kunne både græsse og spise af træer og buske. Moaen var i almindelighed rolig og angreb ikke, men den var god til at forsvare sig med næb og kløer, når den blev angrebet. Moaen levede alene og fandt kun sammen i par for at yngle. Den byggede reder sent om foråret eller først på sommeren og lagde et eller to æg, som hver vejede omkring fire kilo. Det var hannen, der udrugede æggene, fordi hunnen var for tung.

Sydøens kæmpemoa eneste naturlige fjende var Haasts ørn, en kæmpeørn der havde specialiseret sig i at jage moaer. Da maorifolket ankom til New Zealand, blev moaen jagtet intensivt. Det var hovedsagelig jagt, der forårsagede deres uddøen, selvom mennesker også ødelagde deres leveområder. Sydøens kæmpemoa blev udryddet kun omkring 100 år efter menneskets ankomst.

Kaitoa betyder 'kriger' på maorifolkets sprog.

Vandredue

Latinsk navn: Ectopistes migratorius

Længde: 39-41 cm, hanner lidt større

Vingefang: 41-46 cm

Vægt: 260-340 g

Uddød: 1914

Vandreduen havde et lille hoved med røde øjne, en lang, kileformet hale og lange, spidse vinger. Hannen havde blågrå vinger og lyserød til rødbrun mave. Hunnen havde brune vinger med sorte pletter og gulgrå mave.

Vandreduen var i sine velmagtsdage en af verdens mest talrige fugle med en bestand på mindst tre milliarder. Den var udbredt over det meste af Nordamerika. Om sommeren holdt de til i tempererede løvskove og fouragerede på åbent land. Om vinteren trak de længere sydpå og opholdt sig i sumpe og fyrreskove. Vandreduen boede dog ikke noget bestemt sted, for den var altid på farten.

Vandreduens flokke kunne fylde hundreder af kvadratkilometer. Den var skabt til at flyve langt og hurtigt, gerne hundrede kilometer i timen. Hvis der kom et rovdyr, forvirrede duerne det ved at flyve i mønstre, ligesom når stære laver sort sol. Vandreduen spiste nødder og bær, men også larver, snegle og lignende. De enorme flokke fik

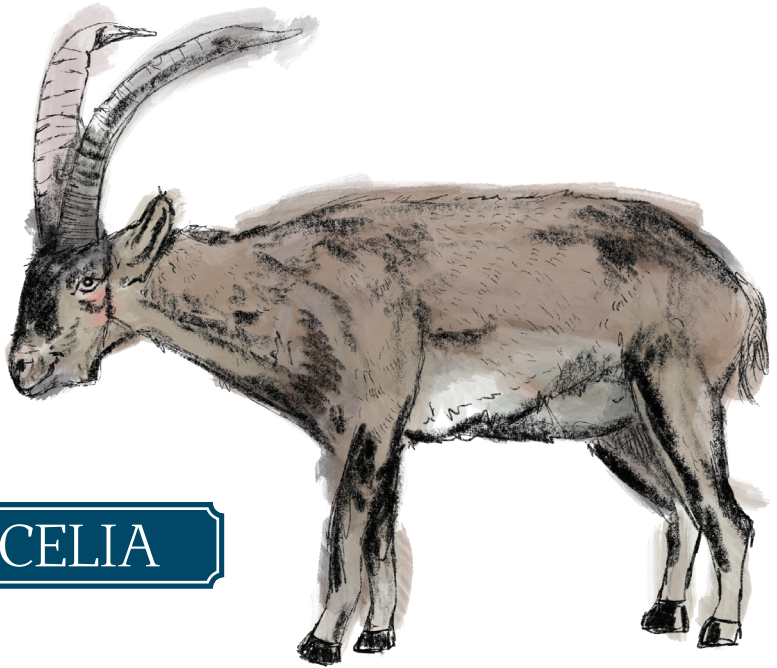
hurtigt ryddet et område for spiselige sager, hvilket var grunden til at de ikke blev samme sted særligt længe. De ynglede om foråret og fik som regel kun en unge pr. par. Vandreduen havde mange naturlige fjender da de fleste rovdyr og rovfugle spiste dem.

I 1800-tallet begyndte antallet af vandreduer at falde. Dels blev de jaget intensivt, både for føde og for sportens skyld, og dels blev de træet, de levede af, fældet for at gøre plads til marker og bygninger. Vandreduen var meget social og brød sig ikke om at yngle i mindre flokke, så der kom færre unger til verden, da det tyndede ud i flokkene.

Martha er virkelig navnet på den sidste vandredue. Hun levede i fangenskab i zoologisk have sammen med Incas, den sidste carolinaparakit.

BEN

CELIA

MALA

LEO

PERNILLE VAN DIJK

Pernille van Dijk har skrevet, siden hun lærte bogstaverne og fortalt historier, siden hun lærte at tale. Hun elsker især den fantastiske genre og tilbringer mere tid end godt er med at opfinde nye verdener og finde på eventyr, der foregår i dem. Pernille bruger også meget af sin fritid i den virkelige verdens frie natur. Hun elsker dyr og går højt op i at beskytte dem og deres leveområder mod mennesker. Denne interesse var grundlaget for *Nøglen til fortiden*, som er hendes debut. Pernille bor i Middelfart med sin mand og deres to børn.